מסורת השו"ס

ועל הזקן שתים. מכל מד' ד' לדעים לפי שהלחי רחב כנגד הלדעים ויש לכל דבר רחב קלה לשני לדדין ברלשו: **ו' מלמטה.** בסמטר שהלחיים מחוברין שם והעלם קלר מלמטה בסמטר שקורין מוקטו"ן בלע"ז: **חדא.** לחזרה דמיחייב עליה תרתי הייטו דומיא דשתים שהן לרבע: **לכולהו.** כל"ב' שהן ד' שמלא שנאמר כאן: **ודמיין להדדי בקרבן עולה ויורד.** בהא דמיין להדדי ששתיהן עולה ויורד: **ומפרש ידיעות.** דקתני לא שיש בה ידיעה וכו' ופרש כולה מתני' מילי דידיעות טומאה ושבקיהו למלחא דשבועות: **דוטרין מיליהו.** שני פרקים הלו הראשונים: **שרי להו.** מתיר לותן כלומר מתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחלה: **שבועות שתים וכו'.** פרשיות לכוליה

ויקרא ה: כב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך

במתני': **ידיעות טומאה קדש.** שנעלמה ממנו טומאה ונאכל קדש: **וידיעות טומאה דמקדש.** ידיעות שנעלמה ממנו ידיעה טומאה ונכנס למקדש: **ידיעת קדש.** שנעלמה ממנו ידיעת קדש וסבור שאין זה קדש ומתחלה ידע: **הוגלה דעני.** הטעומד בחוץ: **והוגלה דבעל הבית.** הטעומד בפנים: **שאם וכפרת.** אבל "ספחת" אינו שם נגע אלא שם תולדה כדמפרש לקמן (דף י') בפרקין: **אינו חייב.** קרבן: **אלא על הידיעה.** דלייב "להרע" לו להיטיב" לקמן בפ"ב: **ואי רבי עקיבא הלמר כו'.** במתניתין בפרק שני ומתניתין קתני שהן לרבע: מה

[נכורות יג.]

[נקמן יט:]

שבת ב.

נקמן כח. כה. [תמורה ג:]

נקמן יד:

אלא על העתיד לבוא אי ר' עקיבא האמר *על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש? איבעית אימא רבי ישמעאל איבעית אימא ר' עקיבא איבעיא אימא רבי ישמעאל מהן לחיוב ומהן לפטור ואיבעית אימא רבי עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור, לפטור הא

אלא אי לא לכתיב

(*) (ר"ל)

חלה ויש לדחות משום דלרב הונא דלא מקיש מקיף לנקיף לא ימיח גדול להקיף עצמו וגם אין להביא ראיה מדלאמר ביבמות (דף פ' ופס) דאמי עשה דמצורע ודמי לאו דהקפה מדכתיב ראשו משמע דכ"ע מודו דאסור ע"י אשה וכרי דאי שרי לרב אדא אמאי דמי הא אפשר לקיים שניהם דיש לדחות דאצטריך קרא למימר דדמי היכא דאין שם אשה וכרי ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או כרי או קטן מדבעי למימר בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא) דאמי עשה דמצורע ודמי אמרינן ימתין עד שימצא אחר אבל יש להביא ראיה מפ' ב' נזירים (נזיר דף מז:) דקאמר ודלמא לאו ממאין ליטן וקעביד הקפה ומשני שמואל באשה וקטן ודייק התם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מדלא אוקי בגדול והשתא אי שרי לרב אדא כי מקיף ליה לאו בר חיובא אבל יש להביא ראיה מפ' ב' נזירים (נזיר דף מז:) דקאמר ודלמא לאו ממאין ליטן וקעביד הקפה ומשני שמואל באשה וקטן ודייק התם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מדלא אוקי בגדול והשתא אי שרי לרב אדא כי מקיף ליה לאו בר חיובא הוא ולא פטר אלא היכא דיקף לאו בר חיובא הוא מדלא קאמר אין דאמר לקטן לא לנכרי אקיף לי גדול והוי נפקותא לרב

ניטאו אני מאני ב) לא ר"ש (סוטה (בגירסא) אינו חייב אלא על הראיה לבד

ב) לא ר"ש (סוטה (בלוואה) אינו חייב על הלוה מקדש

כשבה או שעירה מביא הוא דל שתי תורים או שני בני יונה. ואיידי דתנא הני תנא נמי יציאות השבת וטראת נגעים דדמיין לחד. ואיידי (דתנא) [דדיני] דידיעות הטומאה הוויין דידהו מעט פסיק שרי להו והדר תני שבועות: שבועה שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי. הנה שתים להבא ושתים לשעבר. ידיעות הטומאה ולא ידע הקדש ולא הקדש ידע ידע ידיעות הקדש והקדש ולא ידע הטומאה הרי אלו שתים שהן ד'. וכן הצאצא דעני והצאצא דבעל הבית הכנסה דעני והכנסת דבעל הבית הרי אלו יציאות שתים שהן ארבע. ומקשינן מני מתני' אי ר' ישמעאל קשיא שבועות. דתנן בפ"ב ר' ישמעאל אומר אינו [חייב] אלא על העתיד שנאמר להרע או להיטיב ואנן אוקימנא למתני' שאכלתי ושלא אכלתי שהוא לעבר. אי ר' עקיבא קשיא ידיעות. דתנן בסוף פ"ב ר' עקיבא אומר על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש. ואנן אוקימנו' למתני' על העלם זה וזה. ופרקינן איבעית תימא ר' ישמעאל. לעולם ארבע הן ומהן לחיוב הן שלא אוכל ושאוכל. ומהן לפטור שאכלתי ושלא אכלתי. ואיבעית תימא ר' עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור:

[נקמן יט:]

מהן לחיוב מהן לפטור. אלא איבעיא דמלקות ה"מ למיפרך מסיפא דמוכח דמתני' לענין חיוב קרבן וא"ת בשלמא כי מוקי לה כר' ישמעאל דאמ"ג דאינו חייב אלא על העתיד מ"מ ספיר תני בה שהן לרבע הוא ול' וקעביד איסורא במזיד אבל כי מוקי כר' עקיבא אמאי תני ליה כלל פיון דשוגג הוא ולא מייתי קרבן וי"ל דמ"מ חשיב להו ספיר שהן לרבע הוא ול' וקעביד איסורא בשוגג: הא

[ועי"ע תוספות שבת ב. ד"ה שבועות]

[נקמן יט:]

ועל הזקן שתים מכאן. נראה דמשתיה ונשתה שניהם חייבין כמו בהקפת הראש דאמר בפ' ב' נזירים (נזיר דף מז: ופס) אחד המקיף ואחד הניקף במשמע ואע"ג דהתם דרים מדכתיב לא תקיפו לשון רבים וגבי זקן כתיב לא תשחית לשון יחיד הא כתיב נמי בבהנים לא יגלחו לשון רבים וילפינן מהדדי לענין גילוח שיש בו השחתה בפרק ב' נזירים (שם דף מה:) וגב"ש דפאת פאת ילפינן מהדדי בפ"ק דקדושין (דף לה: ופס) ובהדיא תניא בתוספתא [פ"ג] דמכות המשחית פאת זקנו של חבירו שניהם חייבין ואסור ליראל להניח לנכרי להקיף ראשו ולהשחית זקנו הא אמר רב הונא בפ' ב' נזירים (נזיר דף מז:) המקיף את הקטן חייב והא"ה איפכא דלא מקיף מקיף לניקף* ואע"ג דהתם פליג עליה רב אדא בר אהבה משום דכתיב לא תקיפו אחד המקיף ואחד הניקף משמע ואתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב ומשמע התם דלרב אדא בר אהבה אפי' איסורא דרבנן ליכא מדקאמר ליה לרב הונא בגיך הקטנים לדידך מאן מגלח להו א"ל חובה משמע דלדידיה ניחא דשרי אפי' לאיש אין הלכה כרב אדא דסתמא דהש"ס בפרק א' דבכא מציעא (דף י:) כרב הונא דקאמר איכא ביניהו אים דאמר לאשה תקיף לי קטן דלישמא דאלי בבר חיובא הכא אשה לאו בת חיובא היא מיחייב שולחה משמע דאי מקיף ליה גדול מיחייב ועוד נראה לאפי' רב אדא מחייב היכא דיקף בר חיובא אע"ג דמקיף לאו בר חיובא ולא פטר אלא היכא דיקף לאו בר חיובא הוא מדלא קאמר אים דאמר לקטן לא לנכרי אקיף לי גדול והוי נפקותא לרב

נוטאו מאן מאני

ב) לא ר"ש (סוטה (בלוואה) אינו חייב אלא על הראיה לבד

ז א מיי' פ"ב מהל' עכו"ם הלכה ז סמג עס מעש"ע י"ד סי' קפא סעיף יא:

ח ב מיי' פ"א מהל' שבועות הלכה ה ב טוש"ע י"ד סי' לט סעיף ה:

ט ג מיי' פי"א מהל' שגגות הלכה ה:

י ד מיי' פי"ב ופי"ג מהל' שבת סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סי' שמ:

יא ה מיי' פ"א מהל' טומאת צרעת הלי' ב:

[ע"ל וה"ה איפכא ואע"ג כו']

נוטא/מפנה

(12) - ⓘ

הסתר מה כן "טעם טעם אחרת" טעכל דבא

רבינו חננאל

על הזקן שתים והן שתים שהן ארבע" כדתני שתים סיכן ושתים מיכן ואחת מלמטה הרא ומיהייבי עלה תרתי תנא נמי בתרה שבועות שתים שהן ארבע. ואיידי דתנא נמי יציאות השבת וטראת נגעים דדמיין לחד. ואיידי (דתנא) [דדיני] דידיעות הטומאה הוויין דידהו מעט פסיק שרי להו והדר תני שבועות: שבועה שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי. הנה שתים להבא ושתים לשעבר. ידיעות הטומאה ולא ידע הקדש ולא הקדש ידע ידע ידיעות הקדש והקדש ולא ידע הטומאה הרי אלו שתים שהן ד'. וכן הצאצא דעני והצאצא דבעל הבית הכנסה דעני והכנסת דבעל הבית הרי אלו יציאות שתים שהן ארבע. ומקשינן מני מתני' אי ר' ישמעאל קשיא שבועות. דתנן בפ"ב ר' ישמעאל אומר אינו [חייב] אלא על העתיד שנאמר להרע או להיטיב ואנן אוקימנא למתני' שאכלתי ושלא אכלתי שהוא לעבר. אי ר' עקיבא קשיא ידיעות. דתנן בסוף פ"ב ר' עקיבא אומר על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש. ואנן אוקימנו' למתני' על העלם זה וזה. ופרקינן איבעית תימא ר' ישמעאל. לעולם ארבע הן ומהן לחיוב הן שלא אוכל ושאוכל. ומהן לפטור שאכלתי ושלא אכלתי. ואיבעית תימא ר' עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור:

הא דומיא דמרתא נגעים קתני. הא דלא פריך מילתא דהכא דומיא דמרתא נגעים נקטן בפירקין (דף ט:) : **לעולם** כו' יש מעמא. נקטן (דף ד:) מפרש אמאי לא מוקמינן לה נמי כו' עקיבא:

אבל לענין מלקות מיהו מחייב וכדרבא. סוגיא דהכא כרבין דאמר התם (דף כח:) אכלתי ולא אכלתי שקר ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר אוכל ולא אוכל עובר בלא יחל ואיזהו שוא שבעו לשעה לא הדדו ואליביה מסקינן בפירוש ריבתה תורה לאכל רב דימי אמר התם אכלתי ולא אכלתי שוא ולא לריכא להאי ריבתה תורה ולדידיה לא מיתוקמא ב' שהן ד' דלא מפרשי פפי הני מהני למלקות ולפי זה למאי דמסיק קסבר לאו שאין בו מעשה סוקין עליו תימה לר"י דמאי מיפרשי הני מהני מלקות סולהו שוין מ"מ שייך שפיר למיתני בהו ב' שהן ד' משום דבשתים קרבן נמי אית בהו אע"ג דמתניתין לא אייירי אלא במלקות ורילב"ל פי' דסוגיא זו כרבין כדפי' ולדידיה מיפרשי פפי אוכל ולא אוכל מאכלתי ולא אכלתי דפשטי' דלא תשבעו משמע להבא כדפירש בקונט' נבי רב דימי דהכי קאמר רחמנא לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועה לאחר זמן ואפי' רבין מודה והא דמפיק ליה מפשטיה ומוקי לה באכלתי ולא אכלתי הייט משום דלהבא נפקא מלא יחל ולהכי תשיב הכא אכלתי ולא אכלתי שהן ד' דלא מיפרשי משום דקרא לא משמע אלא להבא ולא מוקי ליה באכלתי ולא אכלתי אלא משום דלא ניחא ליה לאוקמי בלאו יתירא:

וכדרבא. תימה דאמאי מייתי מילתיה דרבא אדרבא ה"ל לאתויי מילתיה דר' יוחנן דאמר לשון לשון שתי פעמים אם היו ענין לשבועת שוא תהו ענין לשבועת שקר דממילתיה דר' יוחנן הוה לקי אפילו באוכל ולא אכל אי לאו מילתיה דרבא וי"ל דהייט דפריך בשלמא אכלתי ולא אכלתי דלא אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה הוא ומשני דקסבר ר' שמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו פירוש וליט ליה דרבא *אלא דרש לשון לשון ב' פעמים אם היו ענין לשבועת שוא תהו ענין לשבועת שקר בין אוכל ולא אכל בין אכלתי ולא אכלתי:

בפירוש ריבתה תורה. פירש בקונט' מלשון לשון ב' פעמים ואין נראה דאין זה בפירוש דהשתא נופה פריך לקמן (דף כח:) ומאי שנא פירוש דאפי' אוכל ולא אכל נמי אלא נראה כפירוש ר"ח דפירש בפירוש ריבתה תורה דבדברות הראשונה כתיב (שמות כ) לא תענה ברעך עד שקר ובדברות אחרונות כתיב (דברים ה) עד שוא לומר דשוא ושקר אחד הן: **אי** הכי קשיא הך דאלו הן הלוקין. פירש בקונטרס דל"ג ליה מסוס דלמסקנא דהכא מלי סבר דאין לוקין עליו ופריך התם אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי לפי המסקנא דהכא ועי"ל *דהתם רוצה לייסב דרבי ישמעאל דקאמר התם חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות אפי' למ"ד אין לוקין עליו ומאי דפריש' דדוקא הכא סבר רבי ישמעאל לוקין עליו מלשון שוא אתי שפיר: **התראת** ספק היא. אבל מסוס דהוי לאו שאין בו מעשה לא מיפטר דקסבר ריש לקיש לוקין עליו ותימה דבפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סה: ושם) פטר ר"ל חסמה והגיהנם בקול דעקימת שפתיו לא הוי מעשה וי"ל דהתם אליבא דרבנן קאמר דבהאוכר את הפועלים (ב"מ דף נ: ושם) פריך ליה רבי יוחנן ממתני' דאם המיר מומר וסופג את המרבעים ומשני ר"ל הא מני ר' יהודה היא כלומר ואמא אמרי חייב. ופרקינן ר' ישמעאל סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. והני מילי בשבע מחייב ר' ישמעאל בלאו שאין בו מעשה מלקות. דגרסינן בתחלת תמורה אמר ר' יוחנן ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי כל לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ושאין בו מעשה אין לוקין עליו ופרקינן ר' יוחנן בשבע והמיר והמקלל את חבירו בשם. ג) ראי לא תימא הכי קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל דבא אמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ובתחלת מכות קתני בהדיא ר' ישמעאל אומר לאו שאין בו מעשה לעשות את כל דברי התורה הוא כתיב. ואקשינן כיון דאקימנא מתני' דהכא לר' ישמעאל והוא סתמא דמתני' לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואמר ר' יוחנן כל סתם משנה הלכתא כוותיה היכי אמר ר' יוחנן בשבע שיאכל כבר זה היום ועבר היום ולא אכלה אינו לוקה משום דהוא לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ופרקינן ר' יוחנן סתמא אדריינא אשכח. דתנן בפרק כיצד צולין את הפסח אבל המותיר בפסח הטהור אינו לוקה מ"ר אמרינן ומאי דהאי מתני' דר' יעקב היא משום דקא מפר ליה למותיר דלמא ר' יהודה היא ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הוא שאין לוקין עליו. אלא האי סתמא אשכח. דתנן שבועה

מ) מי' כתוב. כלן ד"ה נפירוש שבועה לזכרי רבינו. ב) מי' כתוב. סד"ה וכדרבא וכד"ה נפירוש דפרשו ג"כ כדברי רבינו

מסורת השי"ס

יב א מיי' פ"ד מה' שבועות הלכה כ: יג ב מיי' פ"ט מה' קרבן פסח הלכה יח: יד ג מיי' שם הלכה ז: טו ד מיי' שם הלכה יח וסי"ח מה' פסולי המקדשין הלכה ט:

מבנה (דף ד:) ודות - ב - אני מתני' בגמרא (המשך) דאמרת מתנתנו - שמא יהיו אבות בגזירות כרי ישמעאל - ולוקין מלקות

גמרא (המשך הסוגייא <) ל"ש מ"ל מ"ל יוחנן בגמרא לאו שאין בו מעשה - מבנה - אי ר' יוחנן אמר ר"ל בפסח מאכל כסתם אינה (לפי מסקנת הגמ' ל"ז) לוקין עליו ומבנה ב' ר' יוחנן בפסח הבערה דאמרו בכר לו היום ולא אכלה (דהי לאו שאין בו מעשה) אינו לוקה

מבנה "ולא אכל" ר' יוחנן סיאנים אלו מיודעים להבין הסתירה בר' יוחנן

גמרא (המשך) סתם מתניות בדינין לאו שאין בו מעשה

לוקין מתנתנו "טבילת ואכל" ולא אכל - לוקה

אין לוקין ו) דמתניתין (דמכות פ"ה) דקאמר אינו לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה (אומ' מתניתין) אותו בר' יוחנן ב) מתי לוקין כנ"ל

מבנה (מדרגה) חיפוש אחר סתם מתי לוקין לאו שאין בו מעשה אלא לוקין עליו

דחיה

[לקמן כח.]

רבינו חננאל

והדינן דומיא דמראת נגעים מה התם שאת ותולדתה בהרת והולדתה בטלא לחייבא. רשי' קתני לשלם ר' ישמעאל היא וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר בגן אכלתי ולא אכלתי קרבן אבל מלקות מחייב. ומתני' דהכא דמחייב בארבעה מלקות הוא דמחייב וכדרבה דאמר שוא ושקר אחד הוא. הלא תראה ט) דבלוחות הראשונים כתיב לא תענה ברעך עד שקר. ובלוחות האחרונים כתיב לא תענה ברעך עד שוא. ומיכן אמר רבה בפסחא תפורה בתחלתה בפירוש רבתה תורה שבועת שקר דומיא דשבועת שוא. מה שבועת שוא שהוא לשעבר ולוקין עליה. ר"א ר' יוחנן משום ר' מאיר כי לא ינקה ה' ב"ד של מעלה הוא דאין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו. מיכן לשבועת שוא שלוקה. אף שבועת שקר לשעבר וכתיב לא תשבעו בשמי לשקר. פי' כשם שלוקה על שבועת שקר. וכיון דאקים' בשתים שהן ד' כולהו לחייבא למלקות אקשינן עליה והא שבועה שאוכל ולא אכל (שבועה) [לאו] שאין (בה) [בו] מעשה (הוא) [דהא] אמאי חייב. ופרקינן ר' ישמעאל סבר לאו שאין בו מעשה מחייב ר' ישמעאל בלאו שאין בו מעשה מלקות. דגרסינן בתחלת תמורה אמר ר' יוחנן ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי כל לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ושאין בו מעשה אין לוקין עליו ופרקינן ר' יוחנן בשבע והמיר והמקלל את חבירו בשם. ג) ראי לא תימא הכי קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל דבא אמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ובתחלת מכות קתני בהדיא ר' ישמעאל אומר לאו שאין בו מעשה לעשות את כל דברי התורה הוא כתיב. ואקשינן כיון דאקימנא מתני' דהכא לר' ישמעאל והוא סתמא דמתני' לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואמר ר' יוחנן כל סתם משנה הלכתא כוותיה היכי אמר ר' יוחנן בשבע שיאכל כבר זה היום ועבר היום ולא אכלה אינו לוקה משום דהוא לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ופרקינן ר' יוחנן סתמא אדריינא אשכח. דתנן בפרק כיצד צולין את הפסח אבל המותיר בפסח הטהור אינו לוקה מ"ר אמרינן ומאי דהאי מתני' דר' יעקב היא משום דקא מפר ליה למותיר דלמא ר' יהודה היא ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הוא שאין לוקין עליו. אלא האי סתמא אשכח. דתנן שבועה

מ) מי' כתוב. כלן ד"ה נפירוש שבועה לזכרי רבינו. ב) מי' כתוב. סד"ה וכדרבה וכד"ה נפירוש דפרשו ג"כ כדברי רבינו

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ד מה' שבועות הלכה כ: יג ב מיי' פ"ט מה' קרבן פסח הלכה יח: יד ג מיי' שם הלכה ז: טו ד מיי' שם הלכה יח וסי"ח מה' פסולי המקדשין הלכה ט:

מסורת השי"ס

מכות ח. מכות ח. מכות ח.